

Journal	: <i>International Journal Of Tourism And Destination Studies</i>
ISSN	: 2822-6089
Article ID	: 70909
Article Type	: <i>Araştırma Makalesi-Research Article</i>
Corresponding Author	: Oğuz DOĞAN
Year	: 2023
Volume	: II
Issue	: II
Page	: 112-123
Arrival Date	: 05.06.2023
Revision Date	: 13.07.2023
Acceptance Date	: 18.07.2023
Published Date	: 30.09.2023
How to Cite This Article	: Doğan, O. (2023). Üçüncü Yaş Turizmi Kapsamında Yapılan Çalışmaların Bibliyometrik Analiz ile İncelenmesi. <i>International Journal Of Tourism And Destination Studies (IJOTADS)</i> , 2(2), 112-123. DOI: 10.5281/zenodo.8158942

IJOTADS is Licensed Under A Creative Commons Attribution- Non-Commercial 4.0 International License.

ÜÇÜNCÜ YAŞ TURİZMİ KAPSAMINDA YAPILAN ÇALIŞMALARIN BİBLİYOMETRİK ANALİZ İLE İNCELENMESİ

EXAMINATION OF THE STUDIES ON SENIOR TOURISM USING BIBLIOMETRIC ANALYSIS

Oğuz DOĞAN

Doktor Öğretim Üyesi, Antalya Bilim Üniversitesi, Turizm Fakültesi, oguz.dogan@antalya.edu.tr,
Antalya/TÜRKİYE. ORCID ID: 0000-0002-3038-1719

ÖZET

Bu çalışmada üçüncü yaş turizmi kapsamında uluslararası ve ulusal düzeyde gerçekleştirilmiş olan akademik çalışmaların, bibliyometrik analiz yoluyla incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan taramada WoS veri tabanında 200 çalışmaya ulaşılmıştır. Diğer taraftan konuyla ilgili ulusal yazında yapılan tarama sonucunda Yüksek Öğretim Kurumu Ulusal Tez Merkezi ve Google Scholar veri tabanlarında toplamda 23 çalışmaya ulaşılmıştır. Bulgulara göre, uluslararası çalışmalarda genellikle motivasyon ve destinasyon pazarlaması konuları ele alınırken, görece az sayıda gerçekleştirilmiş olan ulusal çalışmalarda ise genellikle sağlık turizmi ve seyahat motivasyonu konuları ele alınmıştır. Bu bağlamda her iki düzeyde de yapılan çalışmalarda üçüncü yaş turizmine katılan bireylerin motivasyonlarının belirlenmesinin temel amaçlardan olduğu ve ulusal çalışmaların üçüncü yaş turizmini sağlık turizmi ile ilişkilendirdikleri söylenebilir.

Anahtar Kelimeler: Turizm, Üçüncü Yaş Turizmi, Yaşlı Dostu Turizm, Yaşlı Turist, Bibliyometrik Analiz.

JEL Kodu: Z32, Z33, Z39.

ABSTRACT

This research aims to examine the academic studies conducted at both international and national levels on senior tourism using bibliometric analysis. For this purpose, 200 studies were obtained from the WoS database. On the other hand, a total of 23 studies were obtained from Council of Higher Education-National Thesis Center and Google Scholar databases. According to the findings, while motivation and destination marketing were generally addressed in international studies, health tourism and travel motivation were generally addressed in relatively few national studies. In this context, one can say that determining the motivations of individuals participating in senior tourism is one of the main objectives of the studies conducted at both levels, and national studies associate senior tourism with health tourism.

Keywords: Tourism, Senior Tourism, Elderly-Friendly Tourism, Senior Tourist, Bibliometric Analysis.

JEL Codes: Z32, Z33, Z39.

1. GİRİŞ

Yaşlılar, turizm sektöründeki en önemli pazar bölümlerinden birisini oluşturmaktadır (Huber ve ark.,

2018; Sie ve ark., 2021). Zira, yaşlı bireylerin isteğe bağlı yıllık harcamalarının yaklaşık %52'sini boş zaman etkinliklerine harcadıkları ifade edilmektedir (Sie ve ark., 2021). Özellikle gelişmiş ülkelerde bilinen bir olgu olan yaşlı nüfusun dünya genelinde 2050 yılına kadar yaklaşık 2,1 milyar kişiye ulaşması beklenmektedir (Patterson & Balderas, 2020). Dolayısıyla söz konusu yaşlı nüfusun gelecek yıllarda seyahat hareketlerine katılma oranlarının artacağı (Huber ve ark., 2018) ve bu pazarın daha güçlü bir hale geleceği tahmin edilmektedir (Sie ve ark., 2021). Turizm literatüründe, serbest gelirin ve boş zaman durumunun seyahat talebine olan başlıca etkenler olduğu belirtilmekte (Alén ve ark., 2016) ve tatil yapmanın genellikle sağlığa olan faydalarından söz edilmektedir (Albu ve ark., 2015). Dünyanın demografik yapısı göz önünde bulundurulduğunda, daha fazla emekli insanın seyahat etmek ve yeni yerler keşfetmek istedikleri söylenebilir (Markiewicz-Patkowska ve ark., 2019). İlâveten, yaşlı bireyler sağlıklı hallerini ve fiziksel durumlarını iyileştirmek, korumak ve sürdürmek istemektedirler. Bu bakımdan gezi turları, yürüyüş, yüzme gibi rekreatif faaliyetlerin, yaşlı bireylere sunulan turizm ürünleri arasında yer alması gerektiği vurgulanmaktadır (Albu ve ark., 2015). Dünyanın demografik yapısı nedeniyle, üçüncü yaş turizmi dinamik bir şekilde gelişmektedir (Markiewicz-Patkowska ve ark., 2019). Zira gelecekte yaşlı bireylerin, dünyadaki en önemli tüketici grubu haline geleceği tahmin edilmektedir (Patterson & Balderas, 2020). Bu nedenle, nüfus yaşlanmasından uzun süredir etkilenen ülkelerde ve kıtalarda başta olmak üzere, 80'li yıllardan bu tarafa yaşlı turist pazarı, araştırmacıların ilgisini çekmektedir (Nielsen, 2014). Bu bağlamda ilgili literatürde örneğin, turizm sektöründe üçüncü yaş turistleri demografik açıdan inceleyen (Le Serre, 2008), turist davranışlarının yaşlılıkta nasıl ve neden değiştiğini irdeleyen (Huber ve ark., 2018), üçüncü yaş turistlerin motivasyonlarını ele alan (Hsu ve ark., 2007) ve daha genel olarak 1998-2017 yılları arasında konuyla ilgili gerçekleştirilen yayınları değerlendiren (Pestana ve ark., 2020) çalışmalar mevcuttur. Bu çalışmada üçüncü yaş turizmi kapsamında uluslararası ve ulusal düzeyde gerçekleştirilmiş olan akademik çalışmalar, bibliyometrik analiz yoluyla incelenecektir. Bu sayede uluslararası ve ulusal düzeydeki yayınlardaki genel eğilimler, benzerlikler, farklılıklar ve gelecekte yapılacak olan çalışmalarda ele alınabilecek araştırma konuları belirlenebilecektir.

1.1. İlgili Alanyazın

Üçüncü yaş turizmi kavramına yönelik üzerinde anlaşmaya varılmış, net bir tanım bulunmamaktadır (Alén ve ark., 2012). Dahası yaş sınırları da belirsizdir (Albu ve ark., 2015). Le Serre (2008) ilgili literatürde, yaşlı tüketicileri diğer yaş gruplarından ayırmak için uygun olan yaş eşiği konusunda bir anlaşma olmadığını, uygun yaş eşiğinin 50 yaş, 55 yaş, 60 yaş ve 65 yaş olarak düşünülebileceğini ifade etmektedir. Albu ve arkadaşları (2015) bazı çalışmalarda yaş eşiğinin 50 yaş, bazı çalışmalarda ise 55 veya 55-65 yaş aralığı olarak belirtildiğini dile getirmektedir. Alén ve arkadaşları (2012) ise bazı yazarların yaşlı bireyleri 55-64 yaş arası genç yaşlılar ve 65 yaş ve üstü daha yaşlılar olarak iki gruba ayırdıklarını belirtmektedir. Diğer taraftan Birleşmiş Milletler (2020), 60 veya 65 yaş ve üzeri bireyleri yaşlı kabul ederken; Avrupa Birliği (2020), 65 yaş ve üzeri bireyleri yaşlı olarak kabul etmektedir. Dünya Sağlık Örgütü de yaşlılığı 65-74 arası genç yaşlı, 75-84 arası yaşlı ve 85 ve üzeri ileri yaşlı olmak üzere üç kategoride ele alarak, 65 yaş ve üzerini yaşlılığın başlangıcı olarak kabul etmektedir (aktaran; Kuzu ve ark., 2019). Dolayısıyla üçüncü yaş turizmine katılan bireyleri, diğer bir ifadeyle yaşlı bireyleri, 65 yaş ve üzeri olarak tanımlamak mümkündür. Orta-yüksek gelir düzeyinde yaşadıkları, daha az aile ve iş yükümlülüğüne ve daha fazla boş zamana sahip oldukları için seyahat edebilecek durumda olan (Mangunsong, 2020) yaşlı bireyler, küresel tatil harcamalarının önemli bir payını oluşturmaktadırlar (Patterson & Balderas, 2020). Bu bakımdan üçüncü yaş turizmi, yaşlı bireylerin genellikle daha yüksek satın alma gücüne sahip olmaları nedeniyle turizm sektöründe yeni ve karlı iş fırsatları sunmaktadır (Teruel-Sanchez ve ark., 2021). Öyle ki 1999 yılında küresel düzeyde 60 yaş ve üzeri 593 milyon turist bulunurken, bu sayının 2050 yılına kadar yılda iki milyar seyahati aşacağı tahmin edilmektedir (Patterson & Balderas, 2020). Üçüncü yaş turizmine olan talebin gidererek artacağını söylemek mümkündür. Bu sebeple konuyla ilgili yapılmış olan çeşitli çalışmalar bulunmaktadır. Mangunsong (2020) üçüncü yaş turizmine katılan bireyleri anlamak adına bir literatür taraması gerçekleştirmiştir. Carneiro ve arkadaşları (2021) üçüncü yaş turizmine katılan bireyler için seyahat kısıtlamalarını aşmada sosyal turizm programlarının önemini ve bu programlara

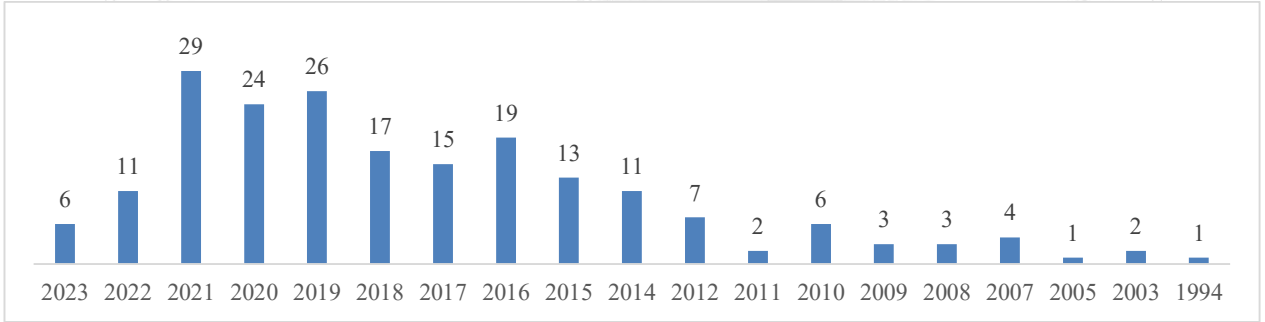
katılan bireylerin elde ettiği faydaları irdeleyen bir çalışma gerçekleştirmiştir. Le Serre & Chevalier (2012) yaşlanma ve davranışsal turizm değişkenlerine dayalı doğru bölümlenme kriterlerini kullanarak üçüncü yaş turizmine katılan mevcut bireylerin profillerini değerlendirmiştir. Pestana ve arkadaşları (2020) 1998 ile 2017 yılları arasında üçüncü yaş turizmini ele alan çalışmaları incelemiş ve çalışmalarda ortaya çıkan eğilimleri belirlemiştir.

2. YÖNTEM

Bu çalışmada üçüncü yaş turizmi kapsamında uluslararası ve ulusal düzeyde gerçekleştirilmiş olan akademik çalışmalar, bibliyometrik analiz yoluyla incelenmiştir. Bu sayede uluslararası ve ulusal düzeydeki yayınlardaki genel eğilimler, benzerlikler, farklılıklar ve gelecekte yapılacak olan çalışmalarda ele alınabilecek araştırma konularının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda, 11.05.2023 tarihinde üçüncü yaş turizmi kavramının karşılığı olarak kullanılabilen "elderly tourism" OR "senior tourism" OR "third age tourism" OR "silver tourism" OR "grey tourism" OR "age friendly tourism" OR "mature tourism" (Aydemir & Kılıç, 2017) anahtar kelimeleri kullanılarak yapılan taramada Web of Science (WoS) veri tabanında 200 çalışmaya ulaşılmıştır. Elde edilen çalışmalar, VOSviewer kullanılarak bibliyometrik analize tabi tutulmuştur. Üçüncü yaş turizmi kapsamında ulusal yazında yapılmış olan çalışmalara ulaşmak amacıyla ise 16.05.2023 tarihinde "üçüncü yaş turizmi", "ileri yaş turizmi", "üçüncü yaş turisti", "yaşlı turizm", "yaşlı dostu turizm", ve "yaşlı turist" (Arıcı, 2019) gibi anahtar kelimeler kullanılarak Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi ve Google Scholar veri tabanları taranmıştır. Yapılan tarama sonucunda ulusal yazında yedisi yüksek lisans tezi, dördü doktora tezi, ikisi derleme makale, biri dergi yazısı, biri bildiri ve sekizi makale olmak üzere toplamda 23 çalışmaya ulaşılmıştır. Elde edilen çalışmaların; yıllara göre yayın sayıları, en fazla yayın yapılan kaynaklar, en fazla atıf alan yayınlar ve en fazla kullanılan anahtar kelimeler kriterleri kullanılarak bibliyometrik analizi yapılmıştır.

3. BULGULAR

3.1. Uluslararası Çalışmalara İlişkin Bulgular

Grafik 1. Yıllara Göre Yayın Sayıları

Üçüncü yaş turizmiyle ilgili WoS veri tabanında dizinlenen yayınların yıllara göre dağılımı Grafik 1'de sunulmuştur. Konuyla ilgili ilk çalışma 1994 yılında yapılırken, 2003 yılına kadar herhangi bir çalışma yapılmamıştır. En fazla yayının yapıldığı yıl 2021 olmuştur. Çalışmanın yapıldığı tarih itibarıyla 2023 yılında konuyla ilgili yapılmış yayın sayısı altıdır. Dolayısıyla Grafik 1 incelendiğinde üçüncü yaş turizmine olan ilgilinin son on yıllık süreçte arttığı söylenebilir. Tablo 1 yayınların türlerine göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 1. Yayınların Türlerine Göre Sayısı

Tür	Yayın Sayısı
Makale	147
Konferans Bildirisi	47
Erken Erişim	9
İnceleme Makalesi	6
Kitap Bölümü	1
Düzeltilme	1
Editöryal	1
Mektup	1

Tablo 1 incelendiğinde yayınların 147'sinin makale, 47'sinin bildiri, dokuzu erken erişim, altısının inceleme makalesi, birinin kitap bölümü, birinin düzeltme, birinin editoryal ve birinin mektup türünde olduğu görülmektedir. Bu bağlamda yapılan yayınların çoğunlukla makale türünde olduğu söylenebilir. Konuyla ilgili yapılmış yayınların WoS kategorilerine göre dağılımı Tablo 2'de gösterilmiştir.

Tablo 2. En Fazla Yayın Yapılan İlk 10 WoS Kategorisinde Yayın Sayısı

Kategori	Yayın Sayısı
Konaklama-Eğlence-Spor-Turizm	119
Yönetim	27
Ekonomi	20
İşletme	18
Çevre Çalışmaları	14
Çevre Bilimleri	12
Yeşil Sürdürülebilir Bilim Teknolojisi	12
Coğrafya	8
İnterdisipliner Sosyal Bilimler	8
Bilgisayar Bilimleri Yapay Zekâ	6

Tablo 2 incelendiğinde en fazla yayın yapılan ilk üç WoS kategorisinin, 119 yayın ile konaklama-eğlence-spor-turizm, 27 yayın ile yönetim ve 20 yayın ile ekonomi olduğu görülmektedir. Yayın yapılan diğer WoS kategorileri göz önünde bulundurulduğunda, üçüncü yaş turizmi konusuna disiplinler arası bir yaklaşımın olduğunu ifade etmek mümkündür. Tablo 3 yayınların dizinlere göre dağılımını göstermektedir.

Tablo 3. Dizinlere Göre Yayın Sayıları

Dizin	Yayın Sayısı
Sosyal Bilimler Atıf Dizini (SSCI)	79
Gelişmekte Olan Kaynaklar Atıf Dizini (ESCI)	68
Konferans Bildirileri Atıf Dizini-Sosyal ve Beşeri Bilimler (CPCI-SSH)	38
Konferans Bildirileri Atıf Dizini-Bilim (CPCI-S)	19
Genişletilmiş Bilim Atıf Dizini (SCI-Expanded)	16
Sanat ve Beşeri Bilimler Atıf Dizini (A&HCI)	1
Kitap Atıf Dizini-Sosyal ve Beşeri Bilimler (BKCI-SSH)	1

Tablo 3 incelendiğinde yayınların büyük bir çoğunluğunun SCI ve ESCI'da dizinlendiği görülmektedir. Bu bağlamda 79 yayın SSCI'da ve 68 yayın ESCI'da dizinlenmektedir. Üçüncü yaş turizmi konusunda en fazla yayın yapılan ilk on kaynak Tablo 4'te yer almaktadır.

Tablo 4. En Fazla Yayın Yapılan İlk 10 Kaynaktaki Yayın Sayısı

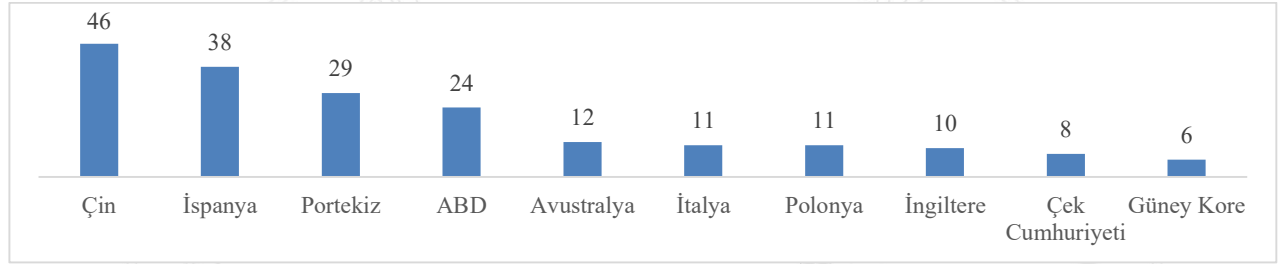
Kaynak	Yayın Sayısı
Anatolia International Journal of Tourism and Hospitality Research	9
Current Issues in Tourism	7
Tourism Economics	7
Sustainability	6
Smart Innovation Systems and Technologies	5
Tourism Management	5
Advances In Social Science Education and Humanities Research	4
Cuadernos De Turismo	4
Journal of Population Ageing	4
Journal of Sustainable Tourism	4

Tablo 4 incelendiğinde konuyla ilgili yapılan yayınların dokuzunun Anatolia International Journal of Tourism and Hospitality Research'te, yedisinin Current Issues in Tourism'de ve yedisinin Tourism Economics'te yer aldığı görülmektedir. Tablo 5 üçüncü yaş turizmi konusunda en fazla yayın yapılan ilk 10 kurumu göstermektedir.

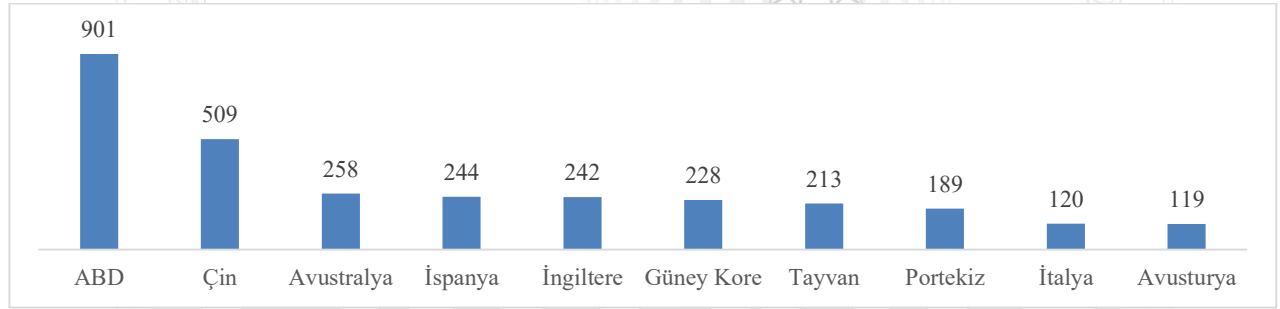
Tablo 5. En Fazla Yayın Yapılan İlk 10 Kurumdaki Yayın Sayısı

Kurum	Yayın Sayısı
Hong Kong Polytechnic Üniversitesi	11
Azores Üniversitesi (Universidade Dos Acores)	10
Coimbra Üniversitesi	8
Vigo Üniversitesi	6
Algarve Üniversitesi	6
Queensland Üniversitesi	6
Çin Bilimler Akademisi	5
Lizbon Üniversitesi Enstitüsü	5
Sejong Üniversitesi	5
La Laguna Üniversitesi	5

Tablo 5 incelendiğinde, konuyla ilgili en fazla yayın yapılan ilk üç kurumun, 11 yayın ile Hong Kong Polytechnic Üniversitesi, on yayın ile Azores Üniversitesi (Portekiz) ve sekiz yayın ile Coimbra Üniversitesi (Portekiz) olduğu görülmektedir. Bu bağlamda Portekiz’de bulunan kurumların üçüncü yaş turizmine olan ilgilerinin görece yüksek olduğu söylenebilir. Konuyla ilgili en fazla yayın yapılan ilk on ülkeye ilişkin bilgiler Grafik 2’de sunulmuştur.

Grafik 2. En Fazla Yayın Yapılan 10 Ülkeye Göre Yayın Sayıları

Grafik 2’ye göre üçüncü yaş turizmi konusunda en fazla yayın yapılan ilk üç ülkenin, 46 yayın ile Çin, 28 yayın ile İspanya ve 29 yayın ile Portekiz olduğu görülmektedir. Bu ülkeleri sırasıyla ABD, Avustralya, İtalya, Polonya, İngiltere, Çek Cumhuriyeti ve Güney Kore izlemektedir. Üçüncü yaş turizmiyle ilgili yapılmış olan çalışmalarda en fazla atıf alan ilk on ülke Grafik 3’te yer almaktadır.

Grafik 3. En Fazla Atıf Alan 10 Ülkeye Göre Yayın Sayısı

Grafik 3 incelendiğinde yayınlarda en fazla atıf alan ilk üç ülke, 901 atıf ile ABD, 509 atıf ile Çin ve 258 atıf ile Avustralya olurken, bu ülkeleri sırasıyla İspanya, İngiltere, Güney Kore, Tayvan, Portekiz, İtalya ve Avusturya izlemektedir. Konuyla ilgili yapılmış yayınların dillere göre dağılımı Tablo 6’da sunulmuştur.

Tablo 6. Yayınların Dillere Göre Dağılımı

Dil	Yayın Sayısı
İngilizce	181
İspanyolca	12
Lehçe	2
Çince	1
Çekce	1
Almanca	1
Portekizce	1
Slovakça	1

Tablo 6 incelendiğinde, üçüncü yaş turizmi konusunda yapılan yayınların neredeyse tamamının

İngilizce dilinde yapıldığı dikkat çekmektedir. Üçüncü yaş turizmi konusunda en fazla yayına sahip olan yazarlar Tablo 7’de yer almaktadır.

Tablo 7. En Fazla Yayın Yapan Yazarların Yayın Sayısı

Yazar	Yayın Sayısı
Silva, Osvaldo	9
Medeiros, Teresa	8
Alen, Elisa	7
Balderas, Adela	5
Furtado, Sheila	5
Moniz, Ana Isabel Damião de Serpa Arruda	5
De Aguiar Pereira E Pestana, Maria Helena	4
Huber, Dominik	4
Patterson, Ian	4
Losada, Nieves	4

Tablo 7’ye göre konuyla ilgili en fazla yayına sahip olan ilk üç yazarın, dokuz yayın ile Silva, sekiz yayın ile Mediros ve yedi yayın ile Alen isimli yazarlar olduğu görülmektedir. Tablo 8 konuyla ilgili yapılan yayınlarda en fazla atıf alan yazarları göstermektedir.

Tablo 8. En Fazla Atıf Alan Yazarların Yayın Sayısı

Yazar	Yayın Sayısı
Hwang, Jinsoo	196
Bai, Billy	187
Hu, Clark	187
Jang, Soocheong	187
Wu, Chi-Mei Emily	187
Lee, Junghoon	180
Cai, Liping A.	174
Hsu, Cathy H.C.	174
Wong, Kevin K.F.	174
Chen, Sandy C.	122

Tablo 8 incelendiğinde konuyla ilgili en fazla atıf alan yazarın 196 atıf ile Hwang isimli yazar olduğu görülmektedir. Bu yazarı sırasıyla 187 atıf ile Bai ve arkadaşları, 180 atıf ile Lee isimli yazar, 174 atıf ile Cai ve arkadaşları ile 122 atıf ile Chen isimli yazar izlemektedir. Atıf sayılarına bakıldığında, yazarların almış olduğu atıfların birbirine oldukça yakın olduğu söylenebilir.

Şekil 1. Belgelere Göre Bibliyografik Eşleşme Analizi Ağı

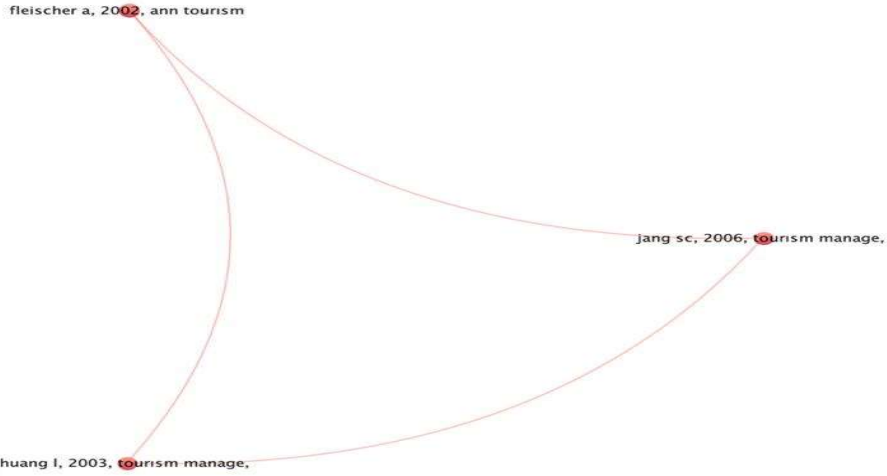
Üçüncü yaş turizmi konusunda yapılan yayınlara ilişkin gerçekleştirilen belgelere göre bibliyografik eşleşme analizine ilişkin ağ görseli Şekil 1’de sunulmuştur. Şekil 1 incelendiğinde belgelere göre eşleşme ağının kırmızı ve yeşil renkli dairelerden oluşan iki kümeden meydana geldiği görülmektedir. Kümeleri oluşturan dairelerin büyüklükleri göz önünde bulundurulduğunda, kırmızı renkten oluşan kümede Jang & Alen isimli yazarların bağlantı güçlerinin yüksek olduğu, yeşil renkten oluşan kümede ise Hwang isimli yazarın bağlantı gücünün yüksek olduğu söylenebilir.

VOSviewer

Şekil 2. Yazarların Ortak Atıf Analizi Ağı

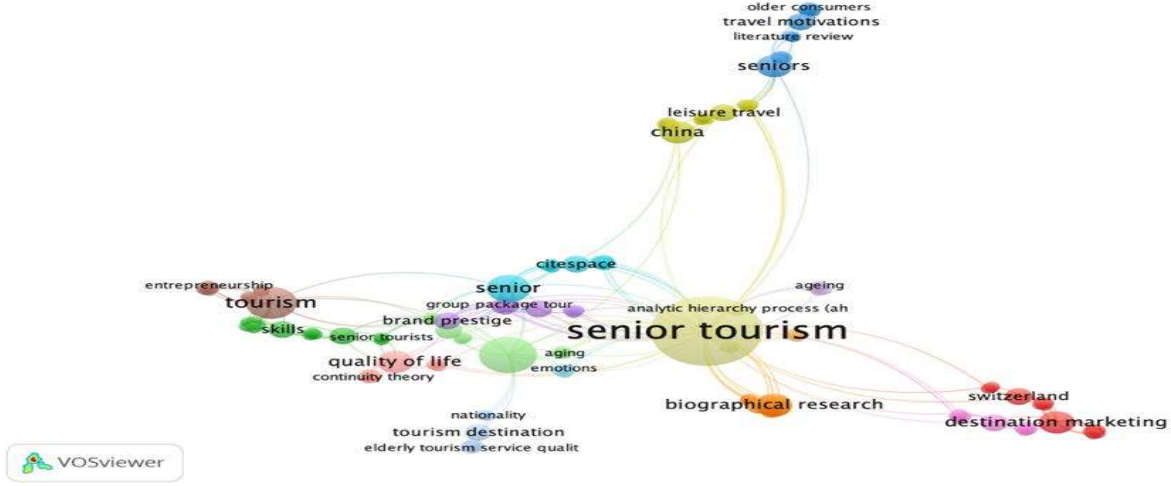
Üçüncü yaş turizmiyle ilgili yapılmış olan yayınlara ilişkin gerçekleştirilmiş olan yazarların ortak atıf analizine ait ağ görseli Şekil 2’de sunulmuştur. Şekil 2’ye yazarların ortak atıf analizi ağı iki kümeden oluşmaktadır. Bir küme Hwang & Patterson isimli yazardan oluştururken, diğer kümeyi Shoemaker isimli yazar oluşturmaktadır. Bu kapsamda ismi geçen yazarların, üçüncü yaş turizmi konusunda diğer yazar ve çalışmalar nezdinde önemli bir konumda bulduklarını söylemek mümkündür.

VOSviewer

Şekil 3. Yayınların Ortak Atıf Analizi Ağı

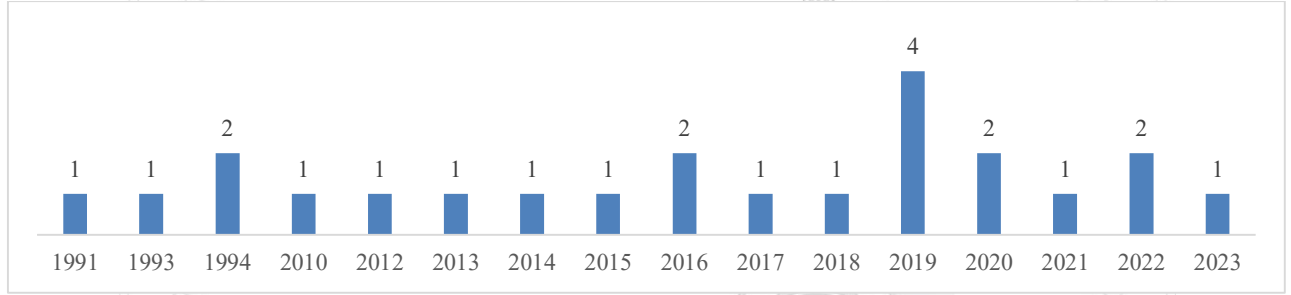
Üçüncü yaş turizmi kapsamında yapılan yayınlara ilişkin gerçekleştirilen yayınların ortak atıf analizine ilişkin ağ görseli Şekil 3’te sunulmuştur. Buna göre, yayınların ortak atıf analizi tek bir kümeden oluşmaktadır. Kümede yer alan Fleischer (2002), Huang (2003) ve Jang (2006) tarafından gerçekleştirilmiş olan çalışmaların, konuyla ilgili yapılmış olan diğer çalışmalarda en fazla ortak alıntılanan yayınlar olduğu söylenebilir.

Şekil 4. Anahtar Kelime Analizi Ağı

Üçüncü yaş turizmiyle ilgili yayınlarda en fazla yer verilen anahtar kelimelere ilişkin ağ analizi sonuçları Şekil 4’te sunulmuştur. Buna göre konuyla ilgili en fazla kullanılan ilk beş anahtar kelimenin, üçüncü yaş turizmi, motivasyon, turizm, yaşlı ve destinasyon pazarlaması olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

3.2. Ulusal Çalışmalara İlişkin Bulgular

Grafik 4. Yıllara Göre Yayın Sayıları

Ulusal yazındaki yayınların yıllara göre dağılımı Grafik 4’te verilmiştir. Grafik incelendiğinde konuyla ilgili ilk yayın 1991 yılında gerçekleştirilmiştir. Takip eden yıllarda birbirine yakın sayıda yayınlar yapılmıştır. En fazla yayın 2019 yılında gerçekleştirilirken, 2020 yılında üç yayın gerçekleştirilmiştir. Dolayısıyla üçüncü yaş turizmine verilen önemin 2019 yılında arttığı söylenebilir.

Tablo 9. Lisansüstü Tezlerin Kurumlara Göre Dağılımı

Kurum	Sayı
İstanbul Üniversitesi	2
Aydın Adnan Menderes Üniversitesi	2
Akdeniz Üniversitesi	2
Türk Hava Kurumu Üniversitesi	1
Trakya Üniversitesi	1
Kastamonu Üniversitesi	1
Balıkesir Üniversitesi	1
Acıbadem Üniversitesi	1

Üçüncü yaş turizmi konusunu ele alan lisansüstü tezlerin kurumlara göre dağılımı Tablo 9’da gösterilmiştir. Buna göre konuyla ilgili yapılmış olan lisansüstü tezlerin ikisi İstanbul Üniversitesi, ikisi Aydın Adnan Menderes Üniversitesi ve ikisi Akdeniz Üniversitesinde gerçekleştirilirken; biri Türk Hava Kurumu Üniversitesinde, biri Trakya Üniversitesinde, biri Kastamonu Üniversitesinde, biri Balıkesir Üniversitesinde ve biri Acıbadem Üniversitesinde gerçekleştirilmiştir.

Tablo 10. Yayınların Kaynaklara Göre Dağılımı

Kurum Adı	Sayı
AHBVÜ Turizm Fakültesi Dergisi	1
Anatolia: Turizm ve Çevre Kültürü Dergisi	1
Doğu Coğrafya Dergisi	1
Journal of Tourism And Gastronomy Studies	1
Manas Sosyal Araştırmalar Dergisi	1
Pamukkale Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1
Sağlık Akademisyenleri Dergisi	1
Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi	1
Turizm Akademik Dergisi	1
Uluslararası Alanya İşletme Fakültesi Dergisi	1
Uluslararası İktisadi ve İdari İncelemeler Dergisi	1

Üçüncü yaş turizmini konu alan yayınların kaynaklara göre dağılımı ise Tablo 10'da sunulmuştur. Tablo 10 incelendiğinde, konuyla ilgili yapılmış çalışmaların tamamının farklı kaynaklarda yayınlandığı dikkat çekmektedir. Tablo 11 konuyla ilgili en çok atıf yapılan ilk on çalışmayı göstermektedir.

Tablo 11. En Fazla Atıf Alan İlk 10 Yayın

Yazar	Atıf Sayısı	Yazar	Atıf Sayısı
Cengiz (2012)	29	Gökdeniz (1994)	10
Cengiz & Kantarcı (2013)	24	Küçükaltan (1991)	9
Sert (2019)	16	Şimşek (2016)	7
Çavuşgil Köse (2015)	13	Ceylan (2018)	7
Bektaş & Şimşek (2016)	13	Kılıçlar & Aldoğan Şenol (2019)	7

Tablo 11 incelendiğinde konuyla ilgili en fazla atıf alan ilk üç yayın sırasıyla 29 atıf ile Cengiz (2012), 24 atıf ile Cengiz & Kantarcı (2013) ve 16 atıf ile Sert (2019) isimli yazarlar tarafından gerçekleştirilmiştir. Konuyla ilgili yapılmış olan yayınlarda en fazla kullanılan anahtar kelimelere ilişkin bilgiler Tablo 12'de sunulmuştur.

Tablo 12. En Fazla Kullanılan Anahtar Kelimeler

Anahtar Kelime	Sayı
Üçüncü Yaş Turizmi	11
Sağlık Turizmi	5
Seyahat Motivasyonu/Motivasyonları	4
Turizm	4
Termal Turizm	3
İleri Yaş Turizmi	2
Mobil Sağlık	2
Seyahat Kısıtları/Kısıtlılıkları	2
Teletip	2
Turistik Ürün Analizi	2
Üçüncü Yaş Turist/Turistler	2

Tablo 12 incelendiğinde yayınlarda en fazla kullanılan anahtar kelimenin üçüncü yaş turizmi olduğu görülmektedir. Bunu sırasıyla sağlık turizmi, seyahat motivasyonu/motivasyonları, turizm ve termal turizm anahtar kelimeleri izlemektedir. Yayınlarda en fazla kullanılan diğer anahtar kelimeler ise ileri yaş turizmi, mobil sağlık, seyahat kısıtları/kısıtlılıkları, teletip, turistik ürün analizi ve üçüncü yaş turist/turistlerdir.

4. SONUÇLAR, TARTIŞMA VE ÖNERİLER

Bu çalışmada üçüncü yaş turizmi kapsamında uluslararası ve ulusal düzeyde gerçekleştirilmiş olan akademik çalışmaların, bibliyometrik analiz yoluyla incelenmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan tarama sonucunda WoS veri tabanında 200 çalışmaya ulaşılmıştır. Diğer taraftan konuyla ilgili ulusal yazında yapılan tarama sonucunda Yüksek Öğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi ve Google Scholar veri tabanlarında toplamda 23 çalışmaya ulaşılmıştır. Elde edilen çalışmalar bibliyometrik analiz ile incelenmiştir. Yapılan tarama sonucunda ulaşılan yayınlar göz önünde bulundurulduğunda, üçüncü yaş turizmüne yönelik akademik ilginin son yıllarda giderek arttığı söylenebilir. Ancak gelecek yıllarda yaşlı bireylerin iki milyarı aşkın seyahat gerçekleştireceği tahmin edildiği için (Patterson & Balderas, 2020) konuyla ilgili akademik çalışma sayısının

artırılması oldukça faydalı olacaktır. Mevcut literatürdeki uluslararası ve ulusal çalışmaların sayıları karşılaştırıldığında, uluslararası düzeyde söz konusu yaşlı pazarının öneminin kavrandığı, ancak ulusal düzeyde konuya olan ilginin görece düşük olduğu düşünülmektedir. Dolayısıyla üçüncü yaş turizminin öneminin ulusal düzeyde henüz anlaşılamadığını söylemek mümkündür. Yayınlarda en fazla kullanılan anahtar kelimelerden hareketle, uluslararası çalışmalarda genellikle motivasyon ve destinasyon pazarlaması konuları ele alınırken, görece az sayıda gerçekleştirilmiş olan ulusal çalışmalarda ise genellikle sağlık turizmi ve seyahat motivasyonu konuları ele alınmıştır. Bu farklılığın sebebi, ülkemizde yoğun ilgi gören ve gittikçe önem kazanan sağlık turizmi faaliyetleri olarak düşünülebilir. Diğer taraftan yaşlı bireylere yönelik destinasyon pazarlaması faaliyetleri, ulusal anlamda gelişmeye açık bir konu olarak değerlendirilebilir. Bunun yanı sıra uluslararası düzeydeki çalışmalarda yaşlı bireylerin ayrı bir pazar bölümü olarak ele alındığı ve bu pazar bölümüne yönelik pazarlama faaliyetlerine ilişkin araştırmalar yapıldığı söylenebilir. Ancak ulusal çalışmalarda üçüncü yaş turizminin sağlık turizmi ile ilişkilendirildiği ve ayrı bir pazar bölümü olarak ele alınmadığı ifade edilebilir. Bu duruma, ulusal düzeyde üçüncü yaş turizmine verilen önemin düşük olması neden olmuş olabilir. Her bireyin bir tatilden, destinasyondan veya konakladığı tesisten beklentileri, bireyleri seyahat etmeye motive eden unsurlar farklılık gösterebilmektedir. Bu bakımdan hem uluslararası hem de ulusal düzeydeki yayınlarda yaşlı bireylerin seyahat motivasyonlarının anlaşılması amaçlanmıştır. Sonuç olarak özellikle ulusal yazında üçüncü yaş turizmine verilen önemin oldukça düşük olduğunu söylemek mümkündür. Ulusal literatürde geleceğin tüketicileri arasında önemli bir yere sahip olacak olan yaşlı bireylere ilişkin akademik çalışmalara daha fazla ağırlık verilmesi gerektiği düşünülmektedir. Bu sebeple gelecekte yapılacak olan çalışmalarda, üçüncü yaş turizmine katılan bireylerin beklenti ve ihtiyaçları, destinasyon ve konaklama tercihleri, yaşlı bireylere yönelik pazarlama faaliyetleri gibi çok farklı konular incelenebilir.

Destek Bilgisi: Çalışmanın hazırlanma sürecinde herhangi bir kişi, kurum veya kuruluştan aynı veya nakdi bir yardım/destek alınmamıştır.

Çıkar Çatışması: Yazarların ilgili çalışmalardan herhangi bir çıkar çatışması veya kazancı yoktur.

Yazar Katkı Oranı: Yazar listesinde yer alan yazarların veya araştırmacıların çalışmaya katkı düzeyleri eşit orandadır.

Etik Onayı: Çalışmanın tüm hazırlanma süreçlerinde etik kurallara riayet edildiğini yazar(lar) veya araştırmacı(lar) beyan etmelidirler. Aksi bir durumun tespiti halinde **International Journal Of Tourism And Destination Studies** hiçbir sorumluluğu üstlenmemektedir ve sürece ilişkin hukuki sorumluluklar ve yaptırımlar çalışmanın yazarlarına aittir. Yazarlar tarafından çalışmanın tüm hazırlık süreçlerinde etik kurallara uyulmuştur.

Etik Kurul Onayı: Bu araştırma, ikincil veriler ile gerçekleştirilmiş olup etik kurul onayı gerektirmemektedir.

Bilgilendirilmiş Onam Formu: Onam formu ek olarak sunulmuştur.

5. KAYNAKÇA

Albu, A., Chasovschi, C., Fergen, U. & Baere, H. (2015). Senior Tourism. Characteristics and Facilities. Trends in Hospitality, 11.

Alén, E., Domínguez, T. & Losada, N. (2012). New Opportunities for the Tourism Market: Senior Tourism and Accessible Tourism. Visions for Global Tourism Industry: Creating and Sustaining Competitive Strategies, 139-166.

Alén, E., Losada, N. & Domínguez, T. (2016). The Impact of Ageing on the Tourism Industry: An Approach to the Senior Tourist Profile. Social Indicators Research, 127, 303-322.

Arıcı, F. (2019). Türkiye’de Üçüncü Yaş Turizm Potansiyeli ve Kaynak Kullanımı. Doğu Coğrafya Dergisi, 24(42), 1-15.

Avrupa Birliği. (2020). Ageing Europe: Looking at the Lives of Older People in the EU.

<https://ec.europa.eu/eurostat/documents/>, E.T.: 18.07.2023.

- Aydemir, B. & Kılıç, S. N. (2017).** Dünyada ve Türkiye’de Üçüncü Yaş Turizmi. Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 1(Özel Sayı-3).
- Birleşmiş Milletler. (2020).** World Population Ageing 2019 (st/esa/ser.A/444). <https://www.un.org/en/development/desa/population/publications/pdf/ageing/WorldPopulationAgeing2019-Report.pdf>, E.T.: 18.07.2023.
- Carneiro, M. J., Eusébio, C., Kastenholz, E. & Alvelos, H. (2021).** Benefits of Social Tourism Programmes for Seniors: The Case of the Inatel Foundation in Portugal. In Social Tourism: Global Challenges and Approaches. pp. 41-55. UK: CABI.
- Hsu, C. H., Cai, L. A. & Wong, K. K. (2007).** A Model of Senior Tourism Motivations-Anecdotes From Beijing and Shanghai. *Tourism Management*, 28(5), 1262-1273.
- Huber, D., Milne, S. & Hyde, K. F. (2018).** Constraints and Facilitators for Senior Tourism. *Tourism Management Perspectives*, 27, 55-67.
- Kuzu, A., Aydın, C., Yıldız, M., Erik, H. E., Keskinçelik, H. G., Aslan, D. & Şengelen, M. (2019).** Dünya Sağlık Örgütü Avrupa Bölgesi’nde Yaşlanma ile İlgili Seçilmiş Bazı Ölçütlerin Değerlendirilmesi. *STED*, 28(1), 17-27.
- Le Serre, D. (2008).** Who is the Senior Consumer for the Tourism Industry. *Amfiteatru Economic*, 10(Special 2), 195-206.
- Le Serre, D. & Chevalier, C. (2012).** Marketing Travel Services to Senior Consumers. *Journal of Consumer Marketing*, 29(4), 262-270.
- Mangunsong, F. (2020).** Senior Tourism and Chance for Tourism Business Players. *Journal of Tourism, Hospitality and Environment Management*, 5(19), 1-13.
- Markiewicz-Patkowska, J., Pytel, S., Olesniewicz, P. & Widawski, K. (2019).** Modern Senior Tourism in the Context of Young People Tourist Activity in Poland. *Folia Geographica*, 61(1), 68.
- Nielsen, K. (2014).** Approaches to Seniors’ Tourist Behaviour. *Tourism Review*, 69(2), 111-121.
- Patterson, I. & Balderas, A. (2020).** Continuing and Emerging Trends of Senior Tourism: A Review of the Literature. *Journal of Population Ageing*, 13, 385-399.
- Pestana, M. H., Wang, W.-C. & Parreira, A. (2020).** Senior Tourism-A Scientometric Review (1998-2017). *Tourism Review*, 75(4), 699-715.
- Sie, L., Pegg, S. & Phelan, K. V. (2021).** Senior Tourists’ Self-Determined Motivations, Tour Preferences, Memorable Experiences and Subjective Well-Being: An Integrative Hierarchical Model. *Journal of Hospitality and Tourism Management*, 47, 237-251.
- Teruel-Sanchez, R., Briones Peñalver, A. J., Bernal-Conesa, J. A. & de Nieves-Nieto, C. (2021).** Improving Senior Tourism in the Mar Menor: An Entrepreneurial Viewpoint. *Anatolia*, 32(4), 643-657.

6. EXTENDED ABSTRACT

The elderly constitute one of the most important market segments in the tourism sector (Huber et al., 2018; Sie et al., 2021). In fact, it is stated that elderly individuals spend approximately 52% of their annual discretionary spending on leisure activities (Sie et al., 2021). The elderly population, which is a well-known phenomenon especially in developed countries, is expected to reach approximately 2.1 billion people worldwide by 2050 (Patterson & Balderas, 2020). Therefore, it is estimated that the participation of the elderly population in travel movements will increase in the coming years (Huber et al., 2018) and this market will become stronger (Sie et al., 2021). In the tourism literature, free income and leisure time are cited as the main drivers of travel demand (Alén et al., 2016) and

the health benefits of vacationing are often cited (Albu et al., 2015). Considering the demographics of the world, more retired people want to travel and explore new places (Markiewicz-Patkowska et al., 2019). In addition, older people want to maintain and sustain their health and physical condition. In this respect, it is emphasized that recreational activities, sightseeing tours, hiking, and swimming should be among the tourism products offered to older adults (Albu et al., 2015). Due to the demographic structure of the world, senior tourism is developing dynamically (Markiewicz-Patkowska et al., 2019). It is estimated that in the future, older people will become the most important consumer group in the world (Patterson & Balderas, 2020). For this reason, the market for senior tourists has been of interest to researchers since the 80s, particularly in countries and continents that have long been affected by population aging (Nielsen, 2014). In this context, in the relevant literature, for example, there are studies that examine senior tourists in the tourism sector from a demographic perspective (Le Serre, 2008), examine how and why tourist behavior changes in old age (Huber et al., 2018), address the motivations of senior tourists (Hsu et al., 2007), and more generally evaluate the publications on the subject between 1998-2017 (Pestana et al., 2020). In this study, academic studies conducted at international and national level within the scope of senior tourism were examined through bibliometric analysis. In this way, it is aimed to determine the general trends, similarities, differences in international and national publications and research topics that can be addressed in future studies. For this purpose, 200 studies were reached in the WoS database on 11.05.2023 by using the keywords "elderly tourism" OR "senior tourism" OR "third age tourism" OR "silver tourism" OR "grey tourism" OR "age friendly tourism" OR "mature tourism" (Aydemir & Kılıç, 2017), which can be used as the equivalent of the concept of senior tourism. The studies obtained were subjected to bibliometric analysis using VOSviewer. In order to reach the studies conducted in the national literature within the scope of senior tourism, YÖK National Thesis Center and Google Scholar databases were searched on 16.05.2023 using the keywords "third age tourism", "advanced age tourism", "senior tourist", "elderly tourism", "elderly friendly tourism", and "elderly tourist". As a result of the search, a total of 23 studies were found in the national literature, including seven master's theses, four doctoral dissertations, two review articles, one journal article, one paper, and eight articles. Bibliometric analysis of the obtained studies was carried out using the criteria of the number of publications by years, the sources with the most publications, the most cited publications and the most used keywords. Based on the most frequently used keywords in the publications, international studies have generally focused on motivation and destination marketing, while national studies, which are relatively few in number, have generally focused on health tourism and travel motivation. The reason for this difference can be considered as health tourism activities, which are attracting intense attention and gaining importance in our country. On the other hand, destination marketing activities for the senior can be considered as a subject that is open to development nationally. In addition, it can be said that in international studies, elderly people are considered as a separate market segment and research has been conducted on marketing activities for this market segment. However, in national studies, it can be stated that senior tourism is associated with health tourism and is not considered as a separate market segment. This may be due to the low importance given to senior tourism at the national level. Each individual's expectations from a vacation, destination or accommodation facility and the factors that motivate individuals to travel may differ. In this respect, it is aimed to understand the travel motivations of older adults in both international and national publications. As a result, it is possible to say that the importance given to senior tourism is quite low in the national literature. It is thought that academic studies on elderly individuals, who will have an important place among the consumers of the future, should be given more weight in the national literature. For this reason, future studies can examine a wide range of issues such as the expectations and needs of individuals participating in senior tourism, destination and accommodation preferences, and marketing activities for older adults.